

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDEKİ BABA KATILIMININ EBEVEYN TUTUMLARINA GÖRE İNCELENMESİ(*)

Hilal KARABULUT(**)

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi

ORCID: 0000-0002-3273-563X

Gül ŞENDİL(***)

İstanbul Üniversitesi

ORCID: 0000-0002-7058-1862

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, baba katılımının, ebeveyn tutumlarına göre değişiklik gösterip göstermediğini incelemektir. Çalışmanın katılımcılarını İstanbul ve Kocaeli’nde okul öncesi dönemde çocuğu olan 303 baba oluşturmaktadır. Babaların yaş ortalaması 36.31’dir (Ss=4.72). Babalar, Aile Bilgi Formunu, Baba Katılım Ölçeği’ni (BAKÖ) ve Ebeveyn Tutum Ölçeği’ni (ETÖ) doldurmuştur. Çalışmadan elde edilen veriler SPSS 18 programı ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları, baba katılımının bazı boyutlarının, bazı ebeveyn tutumlarına göre değişiklik gösterdiğini ortaya koymuştur. Çalışmanın bulguları, literatürdeki diğer bulgular temelinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler

Baba Katılımı, Ebeveyn Tutumları, Okul Öncesi Çocuk

EXAMINING FATHER INVOLVEMENT ACCORDING TO PARENTAL ATTITUDES IN PRESCHOOL TIME

ABSTRACT

The purpose of the present study was to examine whether the father involvement become different according to the fathers’ parental attitudes. The participants of the study were 303 fathers who had preschool children in Istanbul and Kocaeli. The mean age of fathers was 36.31 years (Sd=4.72). The fathers completed the Family Information Form, Father Involvement Scale (FIS) and Parents Attitude Scale (PAS). The data in the study were analysed using by SPSS 18. Analyses revealed that some dimensions of father involvement became different according to some parental attitudes. Results of the study were discussed in line with other results in the literature.

Key Words

Father Involvement, Parental Attitudes, Preschool Children

*Bu makale, ilk yazarın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

**Araş. Gör. Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, E-Mail: sim.hilal@gmail.com

***Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, E-Mail: gsendil@istanbul.edu.tr

Giriş

Babalar, araştırmalarda uzunca bir süre annelerden ayrı bir ebeveyn olarak yer bulamamıştır (Pedersen, 1987; Schaffer, 1996). Birincil bakım veren olarak annelerin görülmesi ve babaların sadece evi geçindirme rolüyle sınırlandırılması, ebeveynlik kavramının sadece annelik kapsamında değerlendirilmesine yol açmıştır (Berman ve Pedersen, 1987; Parke, Dennis, Flyr, Leidy ve Schofield, 2005). Oysaki annelerin ve babaların, çocukların gelişimine farklı şekillerde katkıda buldukları (Parke vd., 2005) ve hem annelerin hem de babaların çocuklarına sevgi, bakım, destek sağlamaları halinde, çocukların yaşamlarında daha olumlu etkilerin görüldüğü bilinmektedir (Makusha ve Richter, 2016).

Lamb'in (1975), babaların çocuk gelişimi üzerinde önemli katkılarının olduğunu, ancak babaların unutulmuş ebeveynler olduğunu belirtmesiyle, babalar fark edilir hale gelmiştir. Bu da maddi katkı sağlayıcılar olarak görülen babaların, çocukla etkileşim konusunda merkeze konmaya başlamasını sağlamıştır (Pedersen, 1987). Böylece babaların incelemelere dahil edilmesiyle birlikte, çocuklarının farklı alanlardaki gelişimlerine ve iyi oluşlarına önemli ölçüde katkı sağladığı (Cabrera ve Bradley, 2012; Cabrera, Tamis-LeMonda, Bradley, Hofferth ve Lamb, 2000; Downer, Campos, McWayne ve Gartner, 2008; Kuzucu ve Özdemir, 2013; Zeybekoğlu, 2013), hatta çocuklarını olumsuz faktörlere karşı koruduğu ortaya konmuştur (Kuzucu ve Özdemir, 2013; Makusha ve Richter, 2016). Baba katılımındaki eksikliğin ise çocukların yaşamında sıkıntılara yol açabildiği diğer bir önemli noktadır (Zeybekoğlu, 2013). Kısacası uzun süre çalışmalarda yer bulamayan babaların, çocukların gelişiminde çok önemli bir figür olduğu yadsınamaz bir gerçektir.

Yaklaşık olarak son 40 yıldır babaların önemli çalışma konusu haline gelmesine rağmen, babalara yönelik çalışmaların halen yetersiz kaldığı önemle dile getirilmektedir (Beyazıt ve Mağden, 2015). Ülkemizde, özellikle okul öncesi dönemde çocuğu olan babalarla yapılan çalışmalarda son yıllarda önemli bir artış olmasına rağmen, bununla birlikte ülkemizdeki çalışmalar yurtdışındaki çalışmalarla kıyaslandığında görece yenidir ve babalarla ilgili pek çok önemli konu halen incelenmeyi beklemektedir. Dolayısıyla bu çalışma, alandaki bir ihtiyacı gidermeyi hedefleyerek, baba katılımını babaların ebeveyn tutumları açısından incelemektedir.

Baba katılımı ilk olarak, babaların önemini keşfeden Lamb (2000) tarafından üç boyuttan oluşacak şekilde kavramsallaştırılmıştır: doğrudan temas (çocukla birebir etkileşim), ulaşılabilir olma (babanın çocuğuna ulaşılabilir halde bulunması) ve sorumluluk (babanın çocuğuyla ilgili meselelerde sorumluluk alması) (Lamb, Pleck, Charnov ve Levine, 1985; 1987; akt. Lamb, 2000)). Bununla birlikte baba katılımı kavramının farklı çalışmalarda, farklı boyutlar ve farklı aktiviteler temelinde incelendiği dikkat çekmektedir (Cabrera, Fitzgerald, Bradley ve Roggman, 2007). Baba katılımının tanımının net olmayışı (Parke, 2000) bu tarz farklı yorumlamalara sebep olmuştur (Pleck, 2010). Baba katılımı, baba-çocuk arasındaki karşılıklı etkileşimlere işaret eden bir kavram olarak görülebildiği gibi (Cabrera vd., 2007), babanın varlığını, sıcaklığını, ebeveynlikten aldığı doyumunu, çocuk yetiştirme şeklini, çocuğuna yönelik maddi desteği ve dil kullanımını da kapsayan bir kavram olarak da görülebilmektedir (Downer, Campos, McWayne ve Gartner, 2008).

Bu çalışmada baba katılımı, Sımsıkı ve Şendil'in (2014), Lamb-Pleck kavramsallaştırmasındaki doğrudan temas boyutunu temel alarak, baba ve çocuk arasındaki birebir, doğrudan etkileşimleri değerlendirdikleri üç boyut temelinde incelenmiştir. Bunlar, baba-çocuk ikilisinin birlikte gerçekleştirdiği serbest zaman aktivitelerini, bu ikilinin birlikte oynadığı oyunları kapsayan "keyfi meşguliyet" boyutu; babanın çocuğun günlük ihtiyaçlarını gidermesini ve çocuğun fiziksel bakımını sağlamasını kapsayan "temel bakım" boyutu ve babanın çocuğunun yaşadığı şeylere duyarlı ve ilgili davranmasını, çocuğuna sözel ya da fiziksel sevgi göstermesini kapsayan "ilgi ve yakınlık" boyutudur.

Ebeveyn tutumlarına bakıldığında Baumrind (1966) demokratik, otoriter ve izin verici ebeveyn tutumlarını ileri sürmüştür. Maccoby ve Martin de (1983), Baumrind'in bu ebeveynlik sınıflandırmasının ebeveyn talepkarlığı ve ebeveyn duyarlılığı boyutlarının

kesişiminden oluşmasından hareketle, dörtlü ebeveynlik modeli ileri sürmüştür. Buna göre izin verici ebeveyn tutumunu daha ayrıntılı hale getirerek, demokratik, otoriter, izin verici-hoşgörülü ve izin verici-ihmkâr ebeveyn tutumlarını ortaya koymuştur.

Yukarıdaki sınıflandırmalara göre özellikle Baumrind'in tanımlamalarında "demokratik ebeveynler", kararlı bir kontrol uygulayan, ancak çocuğu yasaklarla baskılamaktan kaçınan; davranışların ardındaki nedenleri çocuklarıyla paylaşma eğiliminde olan; bir yetişkin olarak kendi bakış açılarını uygularken çocuklarının bireysel ilgilerini de göz ardı etmeyen (Baumrind, 1966); açık kurullarla ilgili beklentileri olan, çocuğun bireyselliğini ve bağımsızlığını teşvik eden, çocukları ile açık iletişimde olan ebeveynlerdir (Maccoby ve Martin, 1983). Maccoby ve Martin'in (1983) ebeveynlik modeline göre demokratik ebeveynlik, yüksek düzeyde duyarlılık/kabul- ilgi ve yüksek düzeyde kontrol boyutunda yer almaktadır. "Otoriter ebeveynler", çocuklarını mutlak standart davranışlara göre şekillendirmeye çalışan; itaate önem veren; kendi doğru bulduğu davranışlarla çocuğun hareketleri ters düştüğü zaman cezalandırmayı kullanan (Baumrind, 1966); kurulların tartışılmasına izin vermeyen; çocuklarından taleplerini kısıtlamasını isteyen; yüksek düzeyde talepkarlık ve düşük düzeyde duyarlılık boyutunda yer alan ebeveynlerdir. Baumrind'in çalışmasına dayanılarak adlandırılan "izin verici/huşgörülü ebeveynler", çocuklarının saldırgan vb. hareketlerine kabullenici tutum sergileyen, oldukça hoşgörülü davranan, görevleri yerine getirmek gibi olgun davranışlar konusunda çok az talepte bulunan ve çok az kurula sahip olan, çocukların kendi davranışlarını düzenlemelerine ve kendi kararlarını vermelerine izin veren, duyarlılık boyutunda değil ancak talepkarlık boyutunda düşük düzeyde olan ebeveynlerdir. "İzin verici-ihmkâr ebeveynler" ise, düşük düzeyde duyarlılık ve düşük düzeyde talepkarlık sergileyen; çocuğunu ihmal eden; çocuğunu önemsemeyen; çocuğunu kendisine belli bir mesafede tutmak isteyen; etkileşimi azaltan ebeveynlerdir (Maccoby ve Martin, 1983).

Bu çalışmada Karabulut-Demir ve Şendil'in (2008) çalışmasında kullandığı demokratik, otoriter, izin verici ebeveyn tutumları ile ülkemizde özellikle dikkat çeken aşırı koruyucu ebeveyn tutumu temelinde bir değerlendirme yapılmıştır.

Baba katılımı kavramının zaman içerisindeki ele alınışı ebeveyn boyutları açısından incelendiğinde, baba katılımının çocukla birebir etkileşimini ifade eden doğrudan temas boyutunun çoğunlukla babanın sıcaklığı ve babanın çocuğuna karşı duyarlılığı temelinde ele alındığı dikkat çekmektedir. Bunun yanında, baba katılımının babanın çocuğuyla ilgili meselelerde sorumluluk almasını ifade eden sorumluluk boyutunun, ebeveynlik tutumlarında denetim ve karar vermenin dâhil olduğu kontrol boyutuyla birlikte yorumlanabildiği görülmektedir. Hatta ebeveyn tutumlarının sıcaklık/duyarlılık ve kontrol boyutlarına odaklanan ölçümlerin, baba katılımının incelenmesinde de kullanıldığı karşımıza çıkmaktadır. Özellikle demokratik ebeveyn tutumu ile baba katılımının doğrudan temas boyutunun birbirine dâhil edildiği görülmektedir (Pleck, 2010). Kısacası ebeveyn tutumları ile baba katılımı, birbirleriyle bağlantılı olan ve birlikte incelenmeye değer kavramlardır.

Literatürde de baba katılımı ile ebeveyn tutumları arasındaki bağlantılara yönelik incelemeler yapan çalışmalar çeşitli sonuçlar ortaya koymuştur. Easterbrooks ve Goldberg'in (1984) çalışmasında kız çocukların babalarının sergilediği baba katılımı, herhangi bir ebeveyn tutumuyla ilişkili bulunmazken; erkek çocukların babalarının sergilediği baba katılımı, bebeklerinin bağımsızlığını teşvik etmekle negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Paquette, Bolte, Turcotte, Dubeau ve Bouchard'ın (2000) çalışmasında sonuçlar, demokratik ve izin verici babaların, duygusal destek, fiziksel oyun ve empati gibi baba katılımı boyutlarında daha yüksek puan aldıklarını, otoriter babaların ise duygusal destek, temel bakım, fiziksel oyun ve empati gibi baba katılımı boyutlarında diğer ebeveyn tutumuna sahip babalara göre daha düşük puana sahip olduklarını göstermektedir. Gaertner, Spinrad, Eisenberg ve Greving'in (2007) yürüttüğü çalışmada, babaların otoriter ebeveyn tutumlarının, hafta içinde bakım verme ve oyun aktiviteleri şeklinde sergiledikleri baba katılımı ile negatif yönde ilişkili bulunmuştur. Yüksek düzeyde otoriter tutuma sahip babaların, hafta sonları öğretme,

hafta içlerinde de bakım verme, oyun, öğretme, gece vakti sakinleştirme gibi baba katılım aktivitelerine daha az katılım sağladıkları ortaya konmuştur.

Bu çalışmada da okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların baba katılımlarının, ebeveyn tutumlarına göre değişiklik gösterip göstermediği incelenmektedir. Böylece ülkemizde bu konudaki boşluğun giderilmesi hedeflenmektedir.

Yöntem

Betimsel yöntemin kullanıldığı bu çalışmada baba katılımı bağımlı değişken, ebeveyn tutumları bağımsız değişken olarak ele alınmıştır.

Katılımcılar

Bu araştırmanın katılımcıları, İstanbul ve Kocaeli'deki İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğüne ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı olan ve uygunluk prensibine göre seçilen anaokulları ve ilköğretim okullarının anasınıfına devam eden 303 çocuğun babasından oluşmaktadır. Babaların çalışmaya katılma kriteri olarak, araştırmaya gönüllü olma ve evli olma kriterleri kullanılmıştır. Katılımcıların demografik özellikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri

	Ort.	Ss		%	N
YAŞ			BABA EĞİTİM DÜZEYİ		
Baba	36.31	4.72	İlköğretim	22.8	66
Anne	32.62	4.57	Lise	41.7	121
Çocuk (ay)	64.20	9.39	Üniversite ve üstü	35.5	103
BABALARIN EVLİLİK SÜRESİ	10.14	4.42	BABA ÇALIŞMA BİÇİMİ		
TOPLAM EĞİTİM SÜRESİ			Tam zamanlı	92.3	275
Babaların toplam eğitim süresi	11.80	3.84	Yarı zamanlı ve diğer	7.7	23
Annelerin toplam eğitim süresi	10.50	3.60	ANNE EĞİTİM DÜZEYİ		
ÇOCUK SAYISI	1.77	0.79	İlköğretim	35.4	101
	%	N	Lise	35.8	102
ÇOCUK CİNSİYETİ			Üniversite ve üstü	28.8	82
Kız	50.8	154	ANNE ÇALIŞMA BİÇİMİ		
Erkek	49.2	149	Tam zamanlı	80.4	86
ÇOCUK SAYISI			EKONOMİK DURUM		
Tek çocuk	39.6	120	Düşük	3.4	10
İki ve daha fazla çocuk	60.4	183	Orta	59.3	176
			İyi	35.7	106
			Çok iyi	1.7	5

Veri Toplama Araçları

Baba Bilgilendirme ve Onay Formu: Araştırmacı tarafından oluşturulan bu form ile katılımcılara bilgi vermek ve katılımcıların çalışmaya katılmaya gönüllü olup olmadığını belirlemek hedeflenmiştir.

Aile Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından oluşturulan bu form ile katılımcıların demografik bilgilerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Altısı açık uçlu, beşi çoktan seçmeli olmak üzere toplam 12 sorudan oluşmaktadır.

Baba Katılım Ölçeği (BAKÖ): Bu ölçek Sımsıkı ve Şendil (2014) tarafından, 3-6 yaş aralığında çocuğu olan babaların baba katılımlarını, diğer bir deyişle babaların çocuklarıyla birlikte ne tür etkinliklere ne sıklıkta katılım sağladıklarını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Maddeleri davranış biçimleri şeklinde olan bu ölçek, üç alt boyuttan (keyfi meşguliyet (KM), temel bakım (TB), ilgi ve yakınlık (İY)) ve 37 madden oluşmakta, beşli likert tipi ölçek üzerinden yanıtlanmaktadır ("Her zaman böyledir"-5 puan, "Hiçbir zaman böyle değildir"-1 puan). Ölçekte her boyut için ayrı puan elde edilebildiği gibi toplam puan da elde edilebilmektedir. Ölçekten yüksek

puan alınması, babaların baba katılım düzeylerinin yüksek olduğunu ifade etmektedir. Ölçeğin geliştirildiği çalışmada Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları keyfi meşguliyet boyutu için 0.89, temel bakım boyutu için 0.83, ilgi ve yakınlık boyutu için 0.85 ve BAKÖ toplam puanı için 0.92'dir (Sımsıkı ve Şendil, 2014). Bu çalışmada ise Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları keyfi meşguliyet boyutu için 0.88, temel bakım boyutu için 0.85, ilgi ve yakınlık boyutu için 0.87 ve BAKÖ toplam puanı için 0.93'tür.

Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ): Bu ölçek Karabulut-Demir ve Şendil (2008) tarafından, 2-6 yaş aralığında çocuğu olan anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Maddeleri davranış biçimleri şeklinde olan bu ölçek, dört alt boyuttan (demokratik tutum, otoriter tutum, aşırı koruyucu tutum, izin verici tutum) ve 46 maddeden oluşmakta, beşli likert tipi ölçek üzerinden yanıtlanmaktadır ("Her zaman böyledir"-5 puan, "Hiçbir zaman böyle değildir"-1 puan). Bir boyuttan alınan yüksek puan, ebeveynin o boyutun temsil ettiği davranış biçimini benimsediğini göstermektedir. Ölçeğin geliştirildiği çalışmada Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları demokratik tutum boyutu için 0.83, otoriter tutum boyutu için 0.76, aşırı koruyucu tutum boyutu için 0.75 ve izin verici tutum boyutu için 0.74 olarak bulunmuştur (Karabulut-Demir ve Şendil, 2008). Bu çalışmada ise Cronbach Alfa güvenilirlik katsayıları demokratik tutum boyutu için 0.91, otoriter tutum boyutu için 0.78, aşırı koruyucu tutum boyutu için 0.79 ve izin verici tutum boyutu için 0.76'dır.

İşlem

İstanbul ve Kocaeli illerinde faaliyet gösteren anaokulları belirlendikten sonra seçilen anaokullarındaki kurum yöneticileri ile görüşülmüş ve çalışma hakkında bilgi verilmiştir. Uygulama izni veren 10 anaokulunda, babalara çocuklar aracılığıyla zarflar içerisinde baba bilgi formu ve ölçekler gönderilmiştir. Babalar bu formları kapalı zarflar içerisinde yine çocuklar aracılığıyla anaokulu öğretmenine teslim etmek üzere okula göndermiştir. Toplam 610 ölçek dağıtılmış, ancak geri gönderilmeyen ölçekler sebebiyle ve ölçütlere uymayan katılımcıların formları ile eksik bırakılan formların çıkartılmasıyla, toplam 303 katılımcı babanın verisi araştırmaya dâhil edilebilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmadaki verilerin analizi SPSS 18 programı ile gerçekleştirilmiştir. Ebeveyn tutumlarının her bir boyutu için (demokratik tutum, otoriter tutum, aşırı koruyucu tutum, izin verici tutum) ayrı ayrı medyan değerleri hesaplanmış ve her bir tutum için düşük ve yüksek olarak adlandırılan iki düzey elde edilmiştir. Her bir ebeveyn tutumunun bu iki düzeyine göre (düşük-yüksek) baba katılımının farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacıyla bağımsız örneklemelerde t-test uygulanmıştır.

Bulgular

İlk olarak katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanlara ilişkin betimleyici istatistikler Tablo 2'de verilmektedir.

Tablo 2. Baba katılım ölçeği-keyfi meşguliyet boyutu, baba katılım ölçeği-temel bakım boyutu, baba katılım ölçeği-ilgi ve yakınlık boyutu ve baba katılım ölçeği toplam puanına dair ortalamalar

Keyfi meşguliyet (5'li likert)	Temel bakım (5'li likert)	İlgi ve yakınlık (5'li likert)	BAKÖ-Toplam (5'li likert)	Demokratik Tutum (5'li likert)	Otoriter tutum (5'li likert)	Aşırı koruyucu tutum (5'li likert)	İzin verici tutum (5'li likert)
3.17	4.81	4.17	3.85	4.27	2.03	3.95	2.42

Çalışmanın amacı doğrultusunda baba katılımının alt boyutları (keyfi meşguliyet, temel bakım, ilgi ve yakınlık) ile baba katılımı toplam puanının, her bir ebeveyn tutumunun (demokratik, otoriter, aşırı koruyucu, izin verici) düşük ve yüksek düzeylerine göre değişip değişmediği ayrı ayrı incelenmiş, her biri için bağımsız örneklemelerde t testi yapılmıştır.

Babaların demokratik ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde demokratik tutum-düşük düzeyde demokratik tutum) keyfi meşguliyet (KM) boyutunun farklılaşp farklılaşmadığı incelendiğinde, analiz sonuçları, KM boyutunun demokratik ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde demokratik tutum-düşük düzeyde demokratik tutum) farklılaştığını göstermektedir ($t(293)=-6.567$, $p<0.001$). Yani demokratik ebeveyn tutumu düzeyi yüksek olan babaların, demokratik ebeveyn tutumu düzeyi düşük olanlara göre KM puan ortalaması anlamlı derecede daha yüksektir. Babaların demokratik ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde demokratik tutum-düşük düzeyde demokratik tutum) temel bakım (TB) boyutunun farklılaşp farklılaşmadığı incelendiğinde, analiz sonuçları, TB boyutunun demokratik ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde demokratik tutum-düşük düzeyde demokratik tutum) farklılaştığını göstermektedir ($t(293)=-3.856$, $p<0.001$). Yani demokratik ebeveyn tutumu düzeyi yüksek olan babaların, demokratik ebeveyn tutumu düzeyi düşük olanlara göre TB puan ortalaması anlamlı derecede daha yüksektir. Babaların demokratik ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde demokratik tutum-düşük düzeyde demokratik tutum) ilgi ve yakınlık (İY) boyutunun farklılaşp farklılaşmadığı incelendiğinde, analiz sonuçları, İY boyutunun demokratik ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde demokratik tutum-düşük düzeyde demokratik tutum) farklılaştığını göstermektedir ($t(293)=-5.746$, $p<0.001$). Yani demokratik ebeveyn tutumu düzeyi yüksek olan babaların, demokratik ebeveyn tutumu düzeyi düşük olanlara göre İY puan ortalaması anlamlı derecede daha yüksektir. Son olarak demokratik ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde demokratik tutum-düşük düzeyde demokratik tutum) baba katılım ölçeği toplam puanının (BAKÖ-Toplam) farklılaşp farklılaşmadığı incelendiğinde, analiz sonuçları, BAKÖ-Toplam puanının demokratik ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde demokratik tutum-düşük düzeyde demokratik tutum) farklılaştığını göstermektedir ($t(293)=-6.402$, $p<0.001$). Yani demokratik ebeveyn tutumu düzeyi yüksek olan babaların, demokratik ebeveyn tutumu düzeyi düşük olanlara göre BAKÖ-Toplam puan ortalaması anlamlı derecede daha yüksektir. Kısacası demokratik ebeveyn tutumu düzeylerine göre baba katılımının toplam puanı dâhil tüm boyutları anlamlı şekilde değişiklik göstermektedir. Analiz sonuçları Tablo 3'te görülebilir.

Tablo 3. Demokratik ebeveyn tutumu düzeylerine göre BAKÖ alt boyutları ve toplam puanına ilişkin ortalama, standart sapma ve t değerleri

	Demokratik tutum	N	Ort.	Ss	t
Keyfi meşguliyet	Düşük	143	49.62	11.11	-6.567*
	Yüksek	152	57.91	10.56	
Temel bakım	Düşük	143	36.42	9.20	-3.856*
	Yüksek	152	40.37	8.38	
İlgi ve yakınlık	Düşük	143	48.22	6.32	-5.746*
	Yüksek	152	51.82	4.33	
BAKÖ-Toplam	Düşük	143	134.26	23.05	-6.402*
	Yüksek	152	150.10	19.38	

* $p<0.001$

Babaların otoriter ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde otoriter tutum-düşük düzeyde otoriter tutum) keyfi meşguliyet (KM) boyutunun farklılaşp farklılaşmadığı incelendiğinde, analiz sonuçları, KM boyutunun otoriter ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde otoriter tutum-düşük düzeyde otoriter tutum) farklılaşmadığını göstermektedir ($t(293)=1.227$, $p>0.05$). Babaların otoriter ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde otoriter tutum-düşük düzeyde otoriter tutum) temel bakım (TB) boyutunun farklılaşp farklılaşmadığı incelendiğinde, analiz sonuçları, TB boyutunun otoriter ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde otoriter tutum-düşük düzeyde otoriter tutum) farklılaşmadığını göstermektedir ($t(293)=1.052$, $p>0.05$). Babaların otoriter ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde otoriter tutum-düşük düzeyde otoriter tutum) ilgi ve yakınlık (İY) boyutunun farklılaşp farklılaşmadığı incelendiğinde, analiz sonuçları,

İY boyutunun otoriter ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde otoriter tutum-düşük düzeyde otoriter tutum) farklılaştığını göstermektedir ($t(293)=2.023$, $p<0.05$). Yani otoriter ebeveyn tutumu düzeyi düşük olan babaların, otoriter ebeveyn tutumu düzeyi yüksek olanlara göre İY puan ortalaması anlamlı derecede daha yüksektir. Son olarak otoriter ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde otoriter tutum-düşük düzeyde otoriter tutum) baba katılım ölçeği toplam puanının (BAKÖ-Toplam) farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde, analiz sonuçları, BAKÖ-Toplam puanının otoriter ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde otoriter tutum-düşük düzeyde otoriter tutum) farklılaşmadığını göstermektedir ($t(293)=1.553$, $p>0.05$). Kısacası otoriter ebeveyn tutumu düzeylerine göre baba katılımının sadece ilgi ve yakınlık boyutu anlamlı şekilde değişmektedir. Analiz sonuçları Tablo 4'te görülebilir.

Tablo 4. Otoriter ebeveyn tutumu düzeylerine göre BAKÖ alt boyutları ve toplam puanına ilişkin ortalama, standart sapma ve t değerleri

	Otoriter tutum	N	Ort.	Ss	t
Keyfi meşguliyet	Düşük	147	54.72	10.68	1.227
	Yüksek	148	53.07	12.39	
Temel bakım	Düşük	147	39.01	9.07	1.052
	Yüksek	148	37.91	8.92	
İlgi ve yakınlık	Düşük	147	50.74	5.26	2.023*
	Yüksek	148	49.41	5.99	
BAKÖ-Toplam	Düşük	147	144.47	21.40	1.553
	Yüksek	148	140.39	23.70	

* $p<0.05$

Babaların aşırı koruyucu ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde aşırı koruyucu tutum-düşük düzeyde aşırı koruyucu tutum) keyfi meşguliyet (KM) boyutunun farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde, analiz sonuçları, KM boyutunun aşırı koruyucu ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde aşırı koruyucu tutum-düşük düzeyde aşırı koruyucu tutum) farklılaşmadığını göstermektedir ($t(293)=-0.601$, $p>0.05$). Babaların aşırı koruyucu ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde aşırı koruyucu tutum-düşük düzeyde aşırı koruyucu tutum) temel bakım (TB) boyutunun farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde, analiz sonuçları, TB boyutunun aşırı koruyucu ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde aşırı koruyucu tutum-düşük düzeyde aşırı koruyucu tutum) farklılaşmadığını göstermektedir ($t(293)=-1.900$, $p>0.05$). Babaların aşırı koruyucu ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde aşırı koruyucu tutum-düşük düzeyde aşırı koruyucu tutum) ilgi ve yakınlık (İY) boyutunun farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde, analiz sonuçları, İY boyutunun aşırı koruyucu ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde aşırı koruyucu tutum-düşük düzeyde aşırı koruyucu tutum) farklılaştığını göstermektedir ($t(293)=-5.184$, $p<0.001$). Yani aşırı koruyucu ebeveyn tutumu düzeyi yüksek olan babaların, aşırı koruyucu ebeveyn tutumu düzeyi düşük olanlara göre İY puan ortalaması anlamlı derecede daha yüksektir. Son olarak babaların aşırı koruyucu ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde aşırı koruyucu tutum-düşük düzeyde aşırı koruyucu tutum) baba katılım ölçeği toplam puanının (BAKÖ-Toplam) farklılaşıp farklılaşmadığı incelendiğinde, analiz sonuçları, BAKÖ-Toplam puanının aşırı koruyucu ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde aşırı koruyucu tutum-düşük düzeyde aşırı koruyucu tutum) farklılaştığını göstermektedir ($t(293)=-2.322$, $p<0.05$). Yani aşırı koruyucu ebeveyn tutumu düzeyi yüksek olan babaların, aşırı koruyucu ebeveyn tutumu düzeyi düşük olanlara göre BAKÖ-Toplam puan ortalaması anlamlı derecede daha yüksektir. Kısacası aşırı koruyucu ebeveyn tutumu düzeylerine göre baba katılımının sadece ilgi ve yakınlık boyutu ile baba katılımı toplam puanı anlamlı şekilde değişmektedir. Analiz sonuçları Tablo 5'te görülebilir.

Tablo 5. Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu düzeylerine göre BAKÖ alt boyutları ve toplam puanına ilişkin ortalama, standart sapma ve t değerleri

Aşırı koruyucu tutum		N	Ort.	Ss	t
Keyfi meşguliyet	Düşük	133	53.44	12.17	-0.601
	Yüksek	162	54.26	11.10	
Temel bakım	Düşük	133	37.36	9.33	-1.900
	Yüksek	162	39.35	8.64	
İlgi ve yakınlık	Düşük	133	48.26	6.74	-5.184**
	Yüksek	162	51.56	4.07	
BAKÖ-Toplam	Düşük	133	139.07	24.97	-2.322*
	Yüksek	162	145.17	20.19	

*p<0.05, **p<0.001

Babaların izin verici ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde izin verici tutum-düşük düzeyde izin verici tutum) keyfi meşguliyet (KM) boyutunun farklılaşp farklılaşmadığı incelendiğinde, analiz sonuçları, KM boyutunun izin verici ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde izin verici tutum-düşük düzeyde izin verici tutum) farklılaşmadığını göstermektedir ($t(293)=-0.223$, $p>0.05$). Babaların izin verici ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde izin verici tutum-düşük düzeyde izin verici tutum) temel bakım (TB) boyutunun farklılaşp farklılaşmadığı incelendiğinde, analiz sonuçları, TB boyutunun izin verici ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde izin verici tutum-düşük düzeyde izin verici tutum) farklılaşmadığını göstermektedir ($t(293)=0.010$, $p>0.05$). Babaların izin verici ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde izin verici tutum-düşük düzeyde izin verici tutum) ilgi ve yakınlık (İY) boyutunun farklılaşp farklılaşmadığı incelendiğinde, analiz sonuçları, İY boyutunun izin verici ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde izin verici tutum-düşük düzeyde izin verici tutum) farklılaşmadığını göstermektedir ($t(293)=-1.137$, $p>0.05$). Son olarak babaların izin verici ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde izin verici tutum-düşük düzeyde izin verici tutum) baba katılım ölçeği toplam puanının (BAKÖ-Toplam) farklılaşp farklılaşmadığı incelendiğinde, analiz sonuçları, BAKÖ-Toplam puanının izin verici ebeveyn tutumu düzeylerine göre (yüksek düzeyde izin verici tutum-düşük düzeyde izin verici tutum) farklılaşmadığını göstermektedir ($t(293)=-0.394$, $p>0.05$). Kısacası izin verici ebeveyn tutumu düzeylerine göre toplam puan dâhil baba katılımının hiçbir boyutu anlamlı şekilde değişmemektedir. Analiz sonuçları Tablo 6'da görülebilir.

Tablo 6. İzin verici ebeveyn tutumu düzeylerine göre BAKÖ alt boyutları ve toplam puanına ilişkin ortalama, standart sapma ve t değerleri

İzin verici tutum		N	Ort.	Ss	t
Keyfi meşguliyet	Düşük	137	53.73	12.44	-.223
	Yüksek	158	54.03	10.81	
Temel bakım	Düşük	137	38.46	9.85	.010
	Yüksek	158	38.45	8.21	
İlgi ve yakınlık	Düşük	137	49.67	6.21	-1.137
	Yüksek	158	50.42	5.16	
BAKÖ-Toplam	Düşük	137	141.86	24.92	-.394
	Yüksek	158	142.91	20.52	

Tartışma

Bu çalışma ile okul öncesi dönemde çocuğu olan babaların baba katılımlarının, babaların ebeveyn tutumlarına göre farklılaşp farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda yapılan analiz sonuçlarına göre birtakım anlamlı farkların olduğu ortaya konmuştur.

Bu farklar en çok demokratik babaların lehine gözükmektedir. Çünkü daha düşük düzeyde demokratik tutuma sahip babalarla kıyaslandığında, yüksek düzeyde demokratik ebeveyn tutumuna sahip olan babaların baba katılımının genel değerlendirmesinde (BAKÖ-Toplam) ve tüm alt boyutlarında (keyfi meşguliyet (KM), temel bakım (TB), ilgi ve yakınlık (İY)), daha çok baba katılımı sergiledikleri tespit edilmiştir. Daha demokratik tutuma sahip olan babalar, çocuklarıyla oyun oynamaya, onlarla birlikte serbest zaman aktiviteleri gerçekleştirmeye, çocuklarının günlük ihtiyaçlarının giderilmesine ve fiziksel bakımlarının sağlanmasına, çocuklarının yaşadıkları şeylere ilgili ve duyarlı davranmaya, çocuklarına sözel ya da fiziksel sevgi gösterme durumlarına daha çok katılım sağlamaktadırlar. Yani yüksek düzeyde demokratik ebeveyn tutumuna sahip babaların, daha fazla baba katılımı sergiledikleri, çocuklarının yaşamına daha çok dâhil oldukları görülmektedir.

Yüksek düzeyde otoriter tutuma sahip olan babalarla kıyaslandığında, düşük düzeyde otoriter ebeveyn tutumuna sahip olan babaların, ilgi ve yakınlık boyutunda daha fazla katılım sağladıkları ortaya konmuştur. Yani çocuklarının yaşadıkları şeylere ilgili ve duyarlı davranma konusunda, çocuklarına sevgilerini gösterebilme konusunda yüksek düzeyde otoriter ebeveyn tutumuna sahip olmak dezavantajlı bir durum gibi durmaktadır.

Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu açısından bakıldığında, daha düşük düzeydekilerle kıyaslandığında, yüksek düzeyde aşırı koruyucu ebeveyn tutumuna sahip olan babaların, hem baba katılımının ilgi ve yakınlık boyutunda hem de baba katılımının genel değerlendirmesinde daha fazla katılımcı oldukları tespit edilmiştir.

İzin verici ebeveyn tutumu düzeyleri açısından baba katılımında anlamlı farklılık olup olmadığı incelendiğinde, baba katılımının genel değerlendirmesi dâhil hiçbir boyutunun, düşük düzeyde ya da yüksek düzeyde izin verici ebeveyn tutumuna göre değişiklik göstermediği ortaya konmuştur.

Bu çalışmanın yukarıda bahsedilen bulguları, literatürde yer alan diğer bulgularla tutarlılık göstermektedir. Örneğin Gaertner ve arkadaşlarının çalışmasında (2007), güçlü bir biçimde otoriter görüşe sahip olan babaların, çocuklarına bakım verme, onlarla oyun oynama, öğretme ve onları geceleri sakinleştirme etkinliklerine nispeten daha az katkı sağladıkları bulunmuştur. Paquette ve arkadaşlarının çalışmasının bulguları (2000) benzer bir biçimde otoriter tutuma sahip babaların, duygusal destek, temel bakım faaliyetleri, fiziksel oyunlarda ve empati boyutunda diğerlerine nazaran daha düşük düzeylerde katılım ortaya koyduklarını, fakat izin verici ve demokratik tutuma sahip babalarınsa duygusal destek boyutunda, fiziksel oyun boyutunda ve empati boyutunda daha fazla katılımcı bir tutum içinde olduklarını ortaya koymuştur. Bu çalışmada da yüksek düzeyde otoriter görüşe sahip babaların, gerektiğinde çocuğu sakinleştirmeyi ve duygusal desteği de içeren ilgi ve yakınlık konusunda daha az katılım sergiledikleri ortaya konmuştur. İzin verici ebeveyn tutumu düzeyleri açısından değil, ancak demokratik ebeveyn tutumu düzeyleri açısından da, bu çalışmanın bulgularının, yukarıdaki bulgularla tutarlı olduğu dikkat çekmektedir. Yani daha yüksek düzeydeki demokratik babalar, literatürde de bahsedilen birçok baba katılımı boyutu açısından daha fazla katılım sağlamaktadır.

Daha önceden de bahsedildiği gibi baba katılımının bir dönem ebeveyn tutumlarının sıcaklık/duyarlılık ve kontrol boyutlarına odaklanan ölçümlerle değerlendirildiği görülmektedir. Demokratik ebeveyn tutumu ile çocukla birebir etkileşimleri gerektiren doğrudan temas boyutunun birlikte değerlendirildiği dikkate alındığında (Pleck, 2010), daha demokratik ebeveyn tutumuna sahip babaların, çocuklarının yaşamına daha çok dâhil olmaları daha anlaşılır olmaktadır. Bu çalışmada da baba katılımının ölçülmesi doğrudan temas boyutu temelinde oluşturulan ölçek yardımıyla gerçekleştirilmiştir. Babaların çocuğuna karşı sıcak, duyarlı oluşu, aynı zamanda kontrol sahibi oluşu, daha demokratik ebeveyn tutumu şeklinde baba katılımına olumlu bir şekilde yansımaktadır. Yine yüksek düzeyde aşırı koruyucu ebeveyn tutumu da bu boyutlarla bağlantısı açısından, ilgi ve yakınlık ile baba katılımı toplam puanında kendisini belli etmektedir. Bunlara ek olarak sıcaklık ve duyarlılık

boyutunda değil, ancak kontrol boyutunda yüksek düzeyde yer alan otoriter babalarda da ilgi ve yakınlığın daha düşük düzeylerde oluşu beklenen bir sonuçtur.

Yukarıdaki bilgilerin yanında literatürde babaların daha gelenekselci tutum içinde olduğuna (Evans, 1997), annelere kıyasla daha düşük düzeyde eşitlikçi görüşe sahip olduğuna (Ishii-Kuntz ve arkadaşları, 2004), geleneksel cinsiyet ideolojisi ile baba katılımı arasında negatif yönde bir ilişkinin olduğuna (Williams, 2009), eşitlikçi babaların gelenekselci babalara göre çocukla birlikte geçirilen zaman açısından daha fazla katılım sağladığına, daha az geleneksel tutuma sahip babaların, hem baba katılımının çeşitliliğinde, hem de çocukla geçirilen zaman oranında daha katılımcı olduğuna (Bulanda, 2004), çocuk bakımını kadın işi olarak gören cinsiyet normlarının erkeklerin çocuk bakımına katılımı konusunda engel olarak görüldüğüne (Nkwake, 2009) yönelik bulgular mevcuttur. Yani ebeveynlik rollerine yönelik algıların ebeveyn tutumlarıyla bağlantılı oluşu, özellikle otoriter babaların daha gelenekselci tutuma sahip olabileceği göz önüne alındığında, bu bilgiler çalışmanın bulgularını daha iyi yorumlayabilmemize katkı sağlayabilir. Bu nedenle bu konuda daha detaylı incelemelerin yapılması, alana daha geniş bilgiler sunabilir.

Kaynakça

- Baumrind, D. (1966). Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child Development*, 37(4), 887-908.
- Berman, P.W., & Pedersen, F.A. (1987). Research on men's transitions to parenthood: An integrative discussion. P.W. Berman ve F.A. Pedersen (Ed.), *Men's transitions to parenthood: Longitudinal studies of early family experience* içinde (s.217-242). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Beyazıt, U., & Mağden, D. (2015). Üniversitede öğrenim gören erkek öğrencilerde aşırı cinsiyet ideolojisi ve babalık rolü algısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *YDÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 207-229.
- Bulanda, R.E. (2004). Paternal involvement with children: The influence of gender ideologies. *Journal of Marriage and Family*, 66(1), 40-45.
- Cabrera, N.J., & Bradley, R.H. (2012). Latino fathers and their children. *Child Development Perspectives*, 6(3), 232-238.
- Cabrera, N.J., Fitzgerald, H.E., Bradley, R.H., & Roggman, L. (2007). Modeling the dynamics of paternal influences on children over the life course. *Applied Developmental Science*, 11(4), 185-189.
- Cabrera, N.J., Tamis-LeMonda, C.S., Bradley, R.H., Hofferth, S., & Lamb, M.E. (2000). Fatherhood in the twenty-first century. *Child Development*, 71(1), 127-136.
- Downer, J., Campos, R., McWayne, C., & Gartner, T. (2008). Father involvement and children's early learning: A critical review of published empirical work from the past 15 years. *Marriage & Family Review*, 43(1/2), 67-108.
- Easterbrooks, M.A., & Goldberg, W.A. (1984). Toddler development in the family: Impact of father involvement and parenting characteristic. *Child Development*, 55, 740-752.
- Evans, C. (1997). *Turkish fathers' attitudes to and involvement in their fathering role: A low socio-economic sample*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gaertner, B.M., Spinrad, T.L., Eisenberg, N., & Greving, K.A. (2007). Parental childrearing attitudes as correlates of father involvement during infancy. *J Marriage Fam.*, 69(4), 962-976.
- Ishii-Kuntz, M., Makino, K., Kato, K., & Tsuchiya, M. (2004). Japanese fathers of preschoolers and their involvement in child care. *Journal of Marriage and Family*, 66, 779-791.
- Karabulut Demir, E., & Şendil, G. (2008). Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15-25.
- Kuzucu, Y., & Özdemir, Y. (2013). Ergen ruh sağlığının anne ve baba katılımı açısından yordanması. *Eğitim ve Bilim*, 38(168), 96-112.
- Lamb, M.E. (1975). Fathers: Forgotten contributors to child development. *Human Development*, 18, 245-266.
- Lamb, M.E. (2000). The history of research on father involvement: An overview. H.E. Peters ve R.D. Day (Ed.), *Fatherhood: Research, interventions and policies* içinde (s.23-42). NewYork: Haworth Press, Inc.
- Makusha, T., & Richter, L. (2016). Gatekeeping and its impact on father involvement among black south africans in rural kwazulu-natal. *Culture, Health & Sexuality*, 18(3), 308-320.

- Maccoby, E., Martin, J.A. (1983). Socialization in the context of family: Parent-child interaction. E.M. Hetherington ve P.H. Mussen, (Ed.), *Handbook of child psychology: Socialization, personality, and social development* (4. baskı) içinde (1-101). New York: Wiley.
- Nkwake, A. (2009). Maternal employment and fatherhood: What influences paternal involvement in child-care work in Uganda? *Gender & Development*, 17(2), 255-267.
- Paquette, D., Bolte, C., Turcotte, G., Dubeau, D., & Bouchard, C. (2000). A new typology of fathering: Defining and associated variables. *Infant & Child Development*, 9(4), 213-230.
- Parke, R.D. (2000). Father involvement: A developmental psychological perspective. H.E. Peters, G.W. Peterson, S.K. Steinmetz ve R.D. Day (Ed.), *Fatherhood: Research, interventions and policies* içinde (s.4358). New York: Haworth Press, Inc.
- Parke, R.D., Dennis, J., Flyr, M.L., Leidy, M.S., & Schofield, T.J. (2005). Fathers: Cultural and ecological perspectives. T. Luster ve L. Okagaki (Ed.), *Parenting: An ecological perspective* içinde (ss:103-144). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Pedersen, F.A. (1987). Introduction: A perspective on research concerning fatherhood. P.W. Berman ve F.A. Pedersen (Ed.), *Men's transitions to parenthood: Longitudinal studies of early family experience* içinde (s.1-12). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Pleck, J.H. (2010). Paternal involvement: Revised conceptualization and theoretical linkages with child outcomes. M.E. Lamb (Ed.), *The Role of the father in child development* içinde (5. Baskı). (s.58-93), Canada: John Wiley & Sons.
- Schaffer, H.R. (1996). *Social development*. America: Blackwell Publishing.
- Sımsıkı, H., & Şendil, G. (2014). Baba Katılım Ölçeği'nin (BAKÖ) geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(49), 104-123.
- Williams, D.T. (2009). *Predictors of paternal commitment and paternal involvement among low-income African American fathers*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mississippi State University.
- Zeybekoğlu, Ö. (2013). Günümüzde erkeklerin gözünden babalık ve aile. *Mediterranean Journal of Humanities*, 3(2), 297-328.